

מפתחות לעברית

עדי ברגר רם

תודות

לתלמידי היקרים, בוגרי האולפנים,
על שיעורים מעוררי השראה,
על השקעתם בלמידה ועל הצטרפותם לאוהבי התרבות והשפה העברית

לצוות רכגולד על בית חם, על עבודה מקצועית ללא פשרות,
על ליווי מסור ותומך

לבעלי היקר יהודה וילידיי האהובים על עידודם ועל תמיכתם בי לאורך כל הדרך

לעמיתי היקרים, חבריי לדרך, המורות והמורים,
על שיתופי הפעולה בתהליכי ההוראה שלנו באולפן

* חלק מהספר מנוקד ניקוד מלא, וחלקו ניקוד מסייע.
במילים ובמשפטים המנוקדים ניקוד מלא,
הוחלט להסיר את הדגשים באותיות שבהן אין להם משמעות פונטית,
כדי לא להעמיס על הלומדים.

כתיבה: עדי ברגר רם
עריכה לשונית: דפנה גול
עריכה גרפית, איורים וכריכה: אודי טאוב
קדם-דפוס ודפוס: ש.דזולי בע"מ

כתובותינו במרשתת:
www.rachgold.co.il
www.books4u.co.il

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני,
אופטי, מכני או אחר כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות
מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

כל הזכויות בשירים שמורות למשוררים או לאק"ם.
תודתנו לארכיון הצילומים של קק"ל ולאומן צבי ברגר ז"ל על השימוש בכרזות.

© כל הזכויות שמורות להוצאת דוד רכגולד ושות' חברה בע"מ.

נדפס בישראל, תשע"ט 2019

הקדמה

"**מפתחות לעברית**" הוא ספר ללימוד עברית כשפה שנייה, ומטרתו היא להקנות תשתית לשונית ותרבותית לרוכשי העברית כשפה שנייה.

חלקי הספר מקנים ללומדים שליטה לשונית בסיסית (רמות א'-ב') בארבע מיומנויות הלשון ופותחים צוהר אל עולם התרבות העברית, אל נופי הארץ ואל פני אנשיה בסולם הזמן.

הספר מתאים לשמש כספר לימוד באולפן הראשוני, לכיתות הטרוגניות ולכיתות רב-רמתיות וכן ללומדים עצמאיים במסגרות שונות. השימוש בפרקי הספר הוא מודולרי וגמיש, בהתאם לצורכי הלומדים, יכולותיהם וענייניהם. לדוגמה, בשיעור הראשון אפשר ללמוד פרק מתוך "מפתח הלשון", בשיעור השני - מתוך "מפתח הדיבור" או מתוך "מפתח הקריאה והכתיבה", ובשיעור השלישי לגיוון ולהעשרה - מתוך "מפתח התרבות העברית".

הנושאים הלשוניים קשורים זה בזה. למשל, הפרק בנושא מילים המציינות זמן (עמוד 44), קשור לפרק נטיית הפועל בזמנים השונים. לפיכך לאורך הספר מובאות הפניות לנושאים לשוניים הקשורים לחומר הנלמד.

"**מפתח הלשון**" כולל פריטי לשון ומבנים דקדוקיים המחולקים לנושאים ומובאים באופן מדורג מן הקל אל הכבד, על-פי תוכנית הלימודים. נכללים בו הסברים, דוגמאות ומספר רב של תרגילים בשלבי הלימוד, החזרה והסיכום.

פרק הפתיחה, "אותיות ותנועות", מבסס יכולת קריאה וכתיבה ברמה התחלתית. חיוני להתחיל בו את הלימוד, שכן הספר דורש ידע בסיסי בקריאה ובכתיבה.

ב"מפתח הדיבור" מובאים שאלות, מבעים

ושיחות, פרקים המלווים את הלומדים בתהליך רכישת תשתית תקשורתית חברית ומוסדית. הפרק מסייע בבניית נרטיב אישי, בהתמצאות במרחב בתחומי התפקוד השונים, ברכישת אוצר מילים הקשור לכל תחום וברכישת מבעים נחוצים בפעולות הדיבור השונות.

"**מפתח הקריאה והכתיבה**" מתמקד בקריאה ובכתיבה פונקציונליות של פתקים, של מודעות, של שאלונים ושל הודעות. הפרק מכשיר את הלומדים להתמצא במגוון נושאים בחיי היום-יום (רמות א'-ב').

"**מפתח התרבות העברית**" מעניק תשתית לרכישת ידע וליצירת זיקה בתחום תרבות וחברה, ובכך הוא תורם לקליטה חברתית-רגשית של העולים. חלק זה מציין אירועים מרכזיים בסולם הזמן "מאלפיים לאלפיים", מראשית ימי הציונות ועד לימינו.

"**מפתח הלב**" מרחיב ומעמיק את חוויית הלומדים בתחום תרבות וחברה ומשלים את הידע הנרכש ב"מפתח התרבות העברית". הוא מדבר את שפתו של הלב באמצעות אסופת עבודות של האומן הישראלי צבי ברגר ז"ל.

התכנים בספר מבוססים על תוכנית הלימודים להנחלת העברית באולפנים הראשוניים של האגף, תשע"ד, 2014.

עדי ברגר רם היא בעלת תואר שני בחינוך מטעם אוניברסיטת חיפה, פסיכותרפיסטית בהכשרתה, בוגרת החוג ללשון עברית באוניברסיטת בן-גוריון, בעלת שנים רבות של ניסיון בהוראת עברית באגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך ומפתחת תכנים ודרכי הוראה בתחום הנחלת הלשון ותרבות ישראל, מחברת הספרים: "במשעול של עצמו" (2016), "במעגל החודשים" (2017).

תוכן העניינים

74	ערך ההפלגה: הכי, ביותר
75	זמן: עתיד קרוב
76	קשרים במשפט מאוהה
76	תוצאה: לכן
76	ניגוד: אבל, לעומת זאת
78	ויתור: למרות זאת, בכל זאת
79	משפטים משועבדים
79	פסוקית מושא: ש
81	פסוקית תנאי: אם
81	פסוקית סיבה: כי, מפני ש
82	פסוקית זמן: כאשר, כש
83	פסוקית זמן: לפני ש, אחרי ש
85	פעלים במבט רחבי
86	מנורת הבניינים: שם פועל, הווה (רחבי)
97	מנורת הבניינים: עבר (רחבי)
103	מנורת הבניינים: עתיד (רחבי)
113	מנורת הבניינים: פעיל וסביל
114	ציווי, ציווי שלילי
119	פעלים במבט אורכי
120	בניין פעל
131	בניין פיעל
138	בניין הפעיל
145	בניין התפעל
152	בניין נפעל
159	שם פעולה
165	מילות יחס במבט רחבי
166	קבוצות מילות היחס
171	מילות יחס - רמה א'
	בין... ל, מול, על, על-יד, ליד, תחת • ל • של • את • עם • בעד, נגד • אצל • ב • בשביל

6	מפתח הלשון
7	אותיות ותנועות
10	מילים
10	שמות גוף
12	שם עצם: זכר ונקבה
13	שם תואר
14	שם עצם: יחיד ורבים
15	שם עצם: ריבוי יוצא דופן
16	שם עצם: ריבוי נקבה יוצא דופן
17	שם עצם: יידוע
19	כינוי רומז
21	כינוי רומז מיוחד
23	מילות שאלה: רמה א'
33	מילות שאלה: רמה ב'
35	שם המספר
38	השעון
39	שעות היממה
40	צורת הזוגי
41	איברי הגוף
44	מילים המציינות זמן
48	סמיכות
53	משפטים
53	משפטים פשוטים
	משפט פשוט שמני • משפט פשוט פועלי • חג"מ • "יש" או "אין" • "היה" או "לא היה" • "יהיה" או "לא יהיה" • שם פועל • משפט פשוט סתמי
71	קשרים במשפט פשוט
71	תכלית: כדי
71	סיבה: בגלל ה
72	השוואה: כמו, כ
73	אופן: דרך
73	ויתור: למרות ה

249	מפתח התרבות העברית
250	סמלי המדינה הדגל • הסמל - המנורה • ההמנון - התקווה
253	מוסדות התנועה הציונית • מוסד הנשיאות בישראל • כנסת ישראל • בחירות בישראל • צבא ההגנה לישראל • מערכת המשפט בישראל • הקרן הקיימת לישראל
265	אישים בנימין זאב הרצל • חיים ויצמן • דוד בן-גוריון • גולדה מאיר • מנחם בגין • יצחק נבון • יצחק רבין • נעמי שמר • צבי ברגר • דגם תעודת זהות של אישיות
286	מקומות מפת ישראל • ירושלים • תל-אביב • קבוצת כנרת • חיפה • שכונת שער עלייה • הימים של ישראל • דגם תעודת זהות של מקום
303	מלחמות ישראל מלחמת השחרור • מלחמת סיני • מלחמת ששת הימים • מלחמת ההתשה • מלחמת יום הכיפורים • מלחמת לבנון הראשונה • מלחמת לבנון השנייה
318	בשעת חירום
319	תקווה בת שנות אלפיים
320	בחן את עצמך
321	נספחים
322	צורות יחיד וצורות רבים יוצאות דופן
323	ריבוי זוגי
323	קיצורי מילים
324	מנורת הבניינים: פועל בהווה, שם פועל
325	מפתח מטרות
329	מפתח הלב

180	מילות יחס - רמה ב' אחרי, לפני • בגלל • כמו • על-יד, ליד • אל • דרך • על • במקום • עצמי • מ, מן
191	מפתח הלשון: מבחן
193	מפתח הדיבור
194	שאלות ראשונות
196	שאלות לפי זמנים
200	שאלות לסיפור האישי
201	שיחות הולכים לאולפן • מדברים עם חבר בהפסקה • הולכים למשרד • נוסעים לתל-אביב • מדברים בסקיפ • מדברים עם שכנים • הולכים לסופרמרקט • הולכים לרופא • בבית מרקחת • מזמינים תור לרופא • עוזרים לנהג • קונים בחנות • באספת דיירים • באספת הורים
217	מבעים
221	שאלות סיכום
224	מפתח הדיבור: מבחן
225	מפתח הקריאה והכתיבה
226	פתקים
230	מודעות
236	הזמנות
238	המחאה
239	שלטים
240	שאלון
243	מכתבים המלצה • תודה • התנצלות • ברכות ואיחולים • תלונה • סירוב
247	כתיבה על נושא

מפתח הלשון

"מפתח הלשון" כולל אותיות ותנועות, מילים, משפטים, פעלים ומילות יחס. פריטי הלשון והמבנים הדקדוקיים מחולקים לנושאים ומובאים באופן מדורג מן הקל אל הכבד, על-פי תוכנית הלימודים ומטרות הביצוע המפורטים בה. ב"מפתח הלשון" מובאים הסברים, דוגמאות ומספר רב של תרגילים בשלבי הלימוד, החזרה והסיכום.

אותיות ותנועות

הפרק "אותיות ותנועות" מבסס את יכולת הקריאה והכתיבה ברמה התחלתית. חיוני להתחיל בפרק זה, שכן הספר דורש ידע בסיסי בקריאה ובכתיבה.

אותיות האלף-בית

התנועות (סימני הנקוד)

־:	-	ֿ	A
ֿ:	ֿ	ֿ / ם	O
	ֿ	ֿ	U
ֿ:	ֿ:	ֿ:	E
	ֿ	ֿ	ו

alef	אָלף	א	א	1
bet	בֵּית	ב	ב	2
vet	בֵּית	ב	ב	
gimel	גִּמֵּל	ג	ג	3
dalet	דָּלֶת	ד	ד	4
he	הָא	ה	ה	5
vav	וּו	ו	ו	6
zayin	זַיִן	ז	ז	7
het	חֵית	ח	ח	8
tet	טֵית	ט	ט	9
yod	יּוּד	י	י	10
kaf	כָּפ	כ	כ	11
khaf	כָּפ	כ	כ	
khaf sofit	כָּפ סוּפִית	כ	כ	
lamed	לָמֶד	ל	ל	12
mem	מֶם	מ	מ	13
mem sofit	מֶם סוּפִית	מ	מ	
nun	נוּן	נ	נ	14
nun sofit	נוּן סוּפִית	נ	נ	
samekh	סָמֶךְ	ס	ס	15
a'yin	עַיִן	ע	ע	16
pe	פָּא	פ	פ	17
fe	פָּא	פ	פ	
fe sofit	פָּא סוּפִית	פ	פ	
tszadi	צָדִי	צ	צ	18
tszadi sofit	צָדִי סוּפִית	צ	צ	
qof	קוּף	ק	ק	19
resh	רֵישׁ	ר	ר	20
shin	שֵׁין	ש	ש	21
sin	שֵׁין	ש	ש	
tav	תּוּ	ת	ת	22

- כדאי להקריא בקול את המספר ולומר את שם האות, והתלמידים יחזרו על האותיות במקלה.
- במליאה או בזוגות: תלמיד או תלמידה יאמרו מספר, ותלמיד או תלמידה אחרים יאמרו את שם האות.

1. כתבו את האותיות באותיות כתב בלבד.

ט, ט	ח, ח	ז, ז	ו, ו	ה, ה	ד, ד	ג, ג	ב, ב	א, א

ס, ס	ן, ן	נ, נ	ם, ם	מ, מ	ל, ל	ק, ק	כ, כ	י, י

ע, ע	פ, פ	ף, ף	צ, צ	ץ, ץ	ק, ק	ר, ר	ש, ש	ת, ת

2. קראו את המלים.

A	אָב	אָח	בַּת	גָּר	שָׂר	דָּג	קֵשׁ	טָס	זָז	רָץ
O	אוֹר	חוֹר	דוֹר	מוֹר	בוֹר	שוֹר	קוֹץ	בֶּץ	נוֹף	יוֹם
U	בוֹל	גוֹר	שוֹק	גוֹף	צוֹף	גוֹץ	רוֹץ	טוֹס	זוֹז	שוֹב
E	אָרֶץ	סֶפֶר	דָּלַת	בָּגַד	דָּבַק	גָּרַב	סָדַק	בָּטָן	רָגַל	אָבֵן
I	אִישׁ	עִיר	גִּיר	דִּיר	שִׂיר	צִיר	זִיו	בִּישׁ	טִיל	גִּיל

- כדאי להקריא בקול מילה, והתלמידים יחזרו על המילים במקהלה.
- התלמידים יכולים לחזור במקהלה אחרי כל מילה או אחרי כל שורה.
- במליאה: תלמיד או תלמידה יאמרו מילה אחת, והתלמידים האחרים יחזרו עליה במקהלה.
- מומלץ לבחון את קריאת התלמידים באופן אישי.

3. קראו וכתבו את המלים באותיות כתב בלבד.

A	אָב	אָח	בַּת	גָּר	שָׂר	דָּג	קֶשׂ	טָס	זָז	רָץ
	אב									
O	אור	חר	דור	מר	בור	שור	קוצ	בץ	נוף	יום
	אור									
U	בול	גור	שוק	גוף	צוף	גוץ	רוץ	טוס	זוז	שוב
	בול									
E	אָרץ	סָפֵר	דָּלַת	בָּגַד	דָּבַק	גָּרַב	סָדַק	בָּטָן	רָגַל	אָבֵן
	ארץ									
I	אִישׁ	עִיר	גִּיר	דִּיר	שִׁיר	צִיר	זִיו	בִּישׁ	טִיל	גִּיל
	איש									

4. קראו וכתבו את המלים באותיות כתב בלבד.

11	פוליטיקה	1	אינטרנט
12	אוניברסיטה	2	טלפון
13	אקטואליה	3	טלויזיה
14	פילוסופיה	4	מוסיקה
15	גאוגרפיה	5	קוקה-קולה
16	מתמטיקה	6	בננה
17	ויזה	7	אננס
18	פקס	8	מנגו
19	סיגריה	9	טנגו
20	שוקולד	10	פיסיקה

- כדאי לקרוא בקול את המספר ואת המילה, והתלמידים יחזרו במקלה.
  - במליאה או בזוגות: תלמיד או תלמידה יאמרו את המספר, והכיתה או בן הזוג יקראו את המילה.
  - לאחר תרגול הקריאה יכתבו התלמידים את המילים באותיות כתב. לא נדרש ניקוד.
- (מטרה 3)

מילים

בפרק זה מתחילים בהקניה לשונית של המבנים ופותרים את התרגילים במליאה בעל-פה.

- מומלץ שהתלמידים יפתרו את התרגילים במליאה בעל-פה ואחר-כך בכתב (בשיעור או בבית).
- התרגילים יבדקו במליאה או באופן אישי.

שמות גוף

1. השלימו את הטבלה לפי הדגמה.

יחיד/ה	יחיד/ה	רבים/ות	רבים/ות
אני	אני	אנחנו	אנחנו
אתה		אתם	
את		אתן	
הוא		הם	
היא		הן	

2. כתבו את צורת הנקבה לפי הדגמה.

יחיד	יחידה
אתה	את
הוא	
אתם	
הם	

